

## LAUKAAN KUNTAKONSERNIN OMISTAJAOHJAUKSEN PERIAATTEET JA KONSERNIOHJE

Voimassa 1.6.2018 alkaen  
Kunnanvaltuusto 23.4.2018 § 6

### SISÄLLYS

|                                                                                          |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1 Johdanto</b>                                                                        | <b>2</b>  |
| <b>2 Laukaan kunnan omistajapoliittiset linjaukset</b>                                   | <b>2</b>  |
| <b>3 Konserniohjeen tarkoitus ja tavoite</b>                                             | <b>4</b>  |
| 3.1 Soveltamisala                                                                        | 4         |
| 3.2 Konserniohjeen käsittely ja hyväksyminen                                             | 5         |
| 3.3 Sitovuus                                                                             | 5         |
| 3.4 Kunnan toimielinten toimivalta konsernijohtamisessa                                  | 6         |
| <b>4 Kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelu ja ohjaus</b>                  | <b>7</b>  |
| <b>5 Konsernivalvonta ja raportointi sekä riskienhallinnan järjestäminen</b>             | <b>8</b>  |
| 5.1 Toiminnan ja talouden raportointi                                                    | 8         |
| 5.2 Tarkastuslautakunta ja hallinnon ja talouden tarkastus                               | 9         |
| <b>6 Tiedottaminen ja kunnan luottamushenkilöiden tietojenssantioikeuden turvaaminen</b> | <b>9</b>  |
| <b>7 Tytäryhteisön velvollisuus hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa</b>     | <b>10</b> |
| <b>8 Konsernin sisäiset palvelut</b>                                                     | <b>11</b> |
| 8.1 Maksuliikenne ja rahoitus                                                            | 11        |
| 8.2 Kassavarojen sijoittaminen                                                           | 11        |
| 8.3 Takauksen ja vakuuden antaminen                                                      | 11        |
| 8.4 Henkilöstöpolitiikka                                                                 | 12        |
| <b>9 Kunnan tytäryhteisöjen hallitusten nimittäminen ja kokoonpano</b>                   | <b>12</b> |
| <b>10 Kunnan tytäryhteisöjen hyvä hallinto- ja johtamistapa</b>                          | <b>12</b> |
| <b>11 Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjajulkisuus</b>                                     | <b>13</b> |

## 1 Johdanto

Kuntakonsernin omistajapolitiikan ja konserniohjauksen merkitystä on korostettu kuntien toimintaa ohjaavassa sääntelyssä. Kuntalaki edellyttää, että kunnilla on yksi kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista ja omistajapolitiikasta. Kuntalain 14 § mukaisesti valtuusto päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Seuraavassa on kuvattu konserniohjaukseen ja omistajapolitiikkaan liittyviä keskeisiä käsitteitä:

### Kuntakonserni

Kuntalain mukaan kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Myös kunnan määräysvallassa olevat säätiöt kuuluvat kuntakonserniin. Kunnan tytäryhteisö on yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta.

### Konsernijohto

Kuntalain 48§:n mukaan kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa konserniohjauksesta eli omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä valtuuston päätösten mukaisesti. Konsernivalvonta on tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden seuranta.

### Omistajapolitiikka

Omistajapolitiikka on osa kuntalain 37§:n tarkoittamaa kuntastrategiaa, jonka valtuusto hyväksyy. Omistajapolitiikassa määritetään, missä kunnan on perustelua olla omistajana ja sijoittajana. Omistajapolitiikassa asetetaan kriteerit, joilla arvioidaan omistuksen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Omistajapolitiikka linjaa omistajaohjauksen sisältöä ja konkretisoituu konserniyhteisöille kunnan talousarviossa asetettuina tavoitteina.

### Omistajaohjaus

Kuntalain 46§:n mukaan omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä aktiivisesti myötävaikuttaa yhtiön tai muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Myötävaikuttaminen perustuu kuntastrategiaan, omistajapolitiikkaan ja yhteisölle asetettuihin tavoitteisiin sekä yhteisöistä ja toimintaympäristön muutoksista saatuun tietoon perustuviin arviointeihin. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Aktiiviseen omistajaohjaukseen kuuluu vuoropuhelu tytäryhteisön kanssa, näin ollen sen on tarkoitus olla molemminpuolista myötävaikuttamista.

## 2 Laukaan kunnan omistajapolitiittiset linjaukset

Laukaan kunnan omistajapolitiittisten linjausten lähtökohtana on kuntastrategia ja siihen perustuvat tavoitteet. Omistajapolitiittisten linjausten tavoitteena on yhdenmukaistaa konsernin päätöksentekoa ja liittää yhteisöt osaksi kunnan strategista johtamista. Omistaminen ei ole Laukaan kunnan päätarkoitus, mutta se on keino kunnan palvelutuotannon järjestämiseksi tai kehittämiseksi. Omistamisella tulee olla toiminnalliset tai liiketaloudelliset perusteet. Omistamista on arvioitava kulloisenkin tilanteen mukaan ja tulevaisuuden toimintaympäristön muutokset huomioon ottaen.

Laukaan kunnan omistajapoliittinen linjaus tytäryhteisöissä perustuu omistusintressin määrittelyyn. Omistajan kokonaisintressi muodostuu kahdesta osatekijästä:

- **Taloudellinen intressi**, jolloin tavoitteena on pääomasijoitukselle saatava tuotto ja taloudellisesti kannattava toiminta.
- **Strateginen intressi**, jolloin yhteisön toiminta tukee kunnan toimintaa ja strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Kunta on omistajana, kun jompikumpi tai molemmat edellä mainituista intresseistä toteutuu.

Sellaisesta omaisuudesta sekä sellaisista tytär- tai muiden yhteisöjen omistuksista, jotka eivät palvele kunnan toimintaa tai strategisia tavoitteita on pyrittävä luopumaan tai vaihtoehtoisesti kehittämään toimintaa niin, että se vastaa asetettuja tavoitteita. Kunnan omistajuuden tarkoituksenmukaisuutta uusissa yhteisöissä arvioidaan edellä kuvattujen kriteerien kautta.

Jos intressi on strateginen, tämä tulee huomioida yhteisön omistuksia koskevissa arvioissa ja päätöksissä. Jos kunnan intressi on yksinomaan taloudellinen, voidaan omistuksesta luopua osittain tai kokonaan. Omistajaintressi määrittää toiminnalle asetettavat tavoitteet.

Laukaan kunta on aktiivinen, selkeä ja johdonmukainen omistaja. Laukaan kunta on sitoutunut tytäryhteisöjensä kautta harjoittamaan vastuullista ja kestävää kehitystä tukevaa liiketoimintaa.

Seuraavassa on kuvattu omistajapoliittiset linjaukset tytäryhteisöissä:

### **1. Laukaan Vesihuolto Oy**

- Kunnan omistusintressi yhtiössä on sekä taloudellinen että strateginen.

### **2. Laukaan Vuokrakodit Oy**

- Kunnan omistusintressi yhtiössä on sekä taloudellinen että strateginen.

### **3. Laukaan Kehitysyhtiö Oy**

- Kunnan omistusintressi yhtiössä on sekä taloudellinen että strateginen.

Laukaan kunta ei lähtökohtaisesti perusta uusia säätiöitä. Säätiöiden hallintoon kunta osallistuu ainoastaan, mikäli säätiöllä on olennainen strateginen tai taloudellinen merkitys.

Samankaltaista toimintaa ei harjoiteta useammassa eri yhteisöissä hallinnon virtaviivaistamiseksi ja toiminnallisten päällekkäisyyksien purkamiseksi. Kunta kehittää kuntakonsernin rakennetta aktiivisesti.

Omistajanohjauksen periaatteisiin ja konserniohjeeseen liittyvät linjaukset tuodaan valtuuston päätettäväksi vähintäänkin kunkin valtuustokauden alussa tai kun tytäryhteisöjen toimintaympäristössä ja/tai konsernirakenteessa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

### 3 Konserniohjeen tarkoitus ja tavoite

Konserniohjeen tavoite on ohjata henkilöstöä ja tytäryhteisöjä päätöksenteossa. Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun ja tiedonkulun parantamiseen.

Konserniohjeessa määritellään, miten tytäryhteisöjen ohjaus, seuranta, raportointi ja valvonta järjestetään. Konserniohje sisältää kuntakonsernin hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevat määräykset, jotka täydentävät lakisääteisiä menettelytapoja. Siinä määritellään yhteisön hallituksen, hallituksen puheenjohtajan ja toimitusjohtajan roolit sekä kokouskäytännöt.

#### 3.1 Soveltamisala

Konserniohje koskee ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Osakkuusyhteisöjen ohjaukseen konserniohjetta noudatetaan soveltuvien osin. Ohje ei koske kuntayhtymien hallintoa ja johtamista.

Kuntakonserni on määritelty kuntalaissa kirjanpitolain konsernimääritelmän mukaisesti. Kuntalain 6 § mukaan yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta on kunnan tytäryhteisö. Kunnalla katsotaan olevan määräysvalta toisessa yhteisössä, kun sillä on:

- 1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen
- 2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänenenemmistö.

Kuntakonserniin kuuluvat Laukaan kunnan lisäksi 31.12.2017 seuraavat kunnan määräysvallassa olevat tytäryhteisöt:

- |                           |                                                                                                   |
|---------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| - Laukaan Vesihuolto Oy   | 100 %                                                                                             |
| - Laukaan Vuokrakodit Oy  | 100 %                                                                                             |
| - Laukaan Kehitysyhtiö Oy | 96,69 % (kunnan omistusosuuden lisäksi Laukaan kehitysyhtiö omistaa yhtiön omia osakkeita 2,69 %) |

Osakkuusyhteisöksi nimitetään yhteisöä, jossa kunnalla on 20-50 % omistusosuus. Laukaan kunnan osakkuusyhteisöjä ovat 31.12.2017 seuraavat yhteisöt:

- |                              |      |
|------------------------------|------|
| - Laukaan Linja-autoasema Oy | 26 % |
| - Asunto Oy Jokiniityntie 4  | 23 % |

Laukaan kunta on jäsenenä mukana seuraavissa säätiöissä:

- |                               |       |
|-------------------------------|-------|
| - Laukaan Asumispalvelusäätiö | 20 %  |
| - Heikkilän tyttöjen säätiö   | 100 % |

Laukaan kunta on jäsenenä mukana seuraavissa kuntayhtymissä:

- Jyväskylän koulutuskuntayhtymä 7,5 %
- Keski-Suomen Liitto 6,5 %
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri 5,8 %
- Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä 6,4 %

Seuraavassa on yhteenvetokuva Laukaan kuntakonserniin kuuluvista yhteisöistä sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä.

### Yhteenveto konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

| Laukaan kunta                                   |  | KUNTAKONSERNI | KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN YHDISTELY |            |
|-------------------------------------------------|--|---------------|----------------------------------|------------|
| Tytäryhteisöt (yli 50 % omistusosuus)           |  |               |                                  | Kotipaikka |
| Laukaan Vuokratodit Oy                          |  |               |                                  | Laukaa     |
| Laukaan Kehitysyhtiö Oy                         |  |               |                                  | Laukaa     |
| Laukaan Vesihuolto Oy                           |  |               |                                  | Laukaa     |
| Kuntayhtymät                                    |  |               |                                  |            |
| Jyväskylän koulutuskuntayhtymä                  |  | Jyväskylä     |                                  |            |
| Keski-Suomen Liitto                             |  | Jyväskylä     |                                  |            |
| Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri                  |  | Jyväskylä     |                                  |            |
| Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä |  | Äänekoski     |                                  |            |
| Osakkuusyhteisöt (20 % - 50 % omistusosuus)     |  |               |                                  |            |
| Asunto Oy Jokiniityntie 4                       |  | Laukaa        |                                  |            |
| Laukaan Linja-autoasemakiinteistö Oy            |  | Laukaa        |                                  |            |

Tätä ohjetta sovelletaan kulloinkin konserniin kuuluviin yhteisöihin. Lista yhtiöistä päivitetään ja tarkistetaan talousarvion ja tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä vuosittain. Kunnan nettisivuille otetaan myös tytäryhteisöjen tilinpäätökset avoimuuden lisäämiseksi.

### 3.2 Konserniohjeen käsittely ja hyväksyminen

Valtuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaisesti omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta.

Omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohje on käsiteltävä kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen hallituksissa ja yhtiökokouksissa. Tytäryhteisöjen yhtiöjärjestyksiin on kirjattava, että niillä on velvollisuus noudattaa annettuja konserniohjeita, ellei osakeyhtiö- tai muusta pakottavasta lainsäädännöstä muuta johdu.

### 3.3 Sitovuus

Valtuuston hyväksymää konserniohjetta noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä toissijaisena niitä koskevaan lainsäädäntöön, yhtiöjärjestykseen tai muihin sääntöihin. Kunta noudattaa konserniohjetta siltä osin kuin lainsäädännöstä tai kunnan hallintosäännöstä ei muuta johdu.

Käyttäessään omistajaohjausta kunta ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide tuottaisi yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua tai haittaa yhteisön tai yhteisön toisen omistajan kustannuksella (yhdenvertaisuusperiaate).

Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on ilmoitettava ristiriidasta välittömästi konsernijohtolle.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai kuntayhtymän johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta.

### **3.4 Kunnan toimielinten toimivalta konsernijohtamisessa**

#### **Valtuusto**

- hyväksyy kunnan omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohjeen
- hyväksyy kunnan ja kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet osana talousarviota
- päättää kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden perustamisesta, lakkauttamisesta tai myynnistä
- nimeää kunnan edustajat kuntayhtymien valtuustoihin tai yhtymäkokouksiin
- asettaa tarkastuslautakunnan, joka arvioi valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista kuntakonsernissa

#### **Konsernijohto**

- vastaa konserniohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä valtuuston päätösten mukaisesti
- konsernijohtoon muodostaa kunnanhallitus ja kunnanjohtaja

#### **Kunnanhallitus**

- antaa konsernijohtamisen kannalta tarpeelliseksi katsomansa yhtiökohtaiset konserniohjeet. Konserniohjeella varmistetaan valtuuston asettamien omistajapolitiittisten linjauksien toteutus tytäryhteisöissä
- seuraa kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnan ja valvonnan järjestämistä sekä ohjeiden noudattamista ja tekee tarvittaessa kehittämis- ja toimenpide-ehdotuksia
- antaa tilinpäätöksen toimintakertomuksen yhteydessä valtuustolle tiedot tytäryhteisöjen toiminnasta ja konsernivalvonnan järjestämisestä

#### **Kunnanjohtaja**

- johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan konsernipolitiikkaa
- seuraa kunnan omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa kunnanhallitukselle
- valitsee kunnan edustajat tytäryhteisöjen yhtiökokouksiin ja antaa näille ohjeet kunnan edustajien nimeämisestä hallituksiin ja ohjeet kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin kuultuaan kunnanhallitusta
- valitsee kunnan edustajat muiden kuin tytäryhteisöjen yhtiökokouksiin ja antaa näille ohjeet kunnan edustajien nimeämisestä hallituksiin ja ohjeet kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin
- voi nimetä tytäryhteisöön controllerin, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus yhteisön hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä
- seuraa kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnan ja valvonnan järjestämistä sekä ohjeiden noudattamista ja tekee tarvittaessa kehittämis- ja toimenpide-ehdotuksia

**Palvelualueen johtaja**

- seuraa toimialallaan kunnan omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa konsernijohtolle
- seuraa toimialallaan kuntakonsernin ja konserniohjeiden toimivuutta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia konsernin rakenteen ja ohjeiden kehittämistä konsernijohtolle

**Talousjohtaja**

- vastaa konserniohjetta täsmentävien ja yksityiskohtaisempien ohjeiden valmistelusta sekä seuraa tytäryhteisöjen toimintaa, taloudenhoitoa, rahoitusta ja konserniohjeen soveltamista ja raportoi tarvittaessa konsernijohtolle

**Controller**

- toimii konsernijohtoon ja tytäryhteisön välisenä yhteyshenkilönä ja valvoo valtuuston asettamien omistajapolitiittisten linjauksien sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista tytäryhteisössä
- seuraa konserniohjauksen toimivuutta tytäryhteisössä ja raportoi tarvittaessa konsernijohtolle

**4 Kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelu ja ohjaus**

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta, omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta. Talousjohtaja neuvottelee tytäryhteisöjen kanssa asetettavista tavoitteista ennen niiden lopullista hyväksymistä osana talousarviota. Konsernijohtoon ja yhteisön yhteistyönä asetetuilla tavoitteilla pyritään varmistamaan, että tytäryhteisöjen toiminta on kuntakonsernin kokonaisedun mukaista.

Tytäryhteisöjen toiminta- ja taloussuunnitelmien tulee perustua valtuuston niille asettamiin tavoitteisiin. Tavoitteiden tulee perustua toimintaympäristöanalyysiin ja riskienarviointiin. Tytäryhteisön hallitus vastaa asianmukaisen taloudenhoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kuntakonserniin kuuluvat tytäryhteisön ollessa julkisista hankinnoista annetun lain tarkoittama hankintayksikkö on hallituksen ja toimitusjohtajan valvottava, että yhteisössä noudatetaan julkisista hankinnoista annettuja säädöksiä ja ohjeita. Yhteisön hallituksen ja toimitusjohtajan tulee huolehtia siitä, että tytäryhteisö ei menetä hankintalainsäädännön perustuvaa sidosyksikköasemaa suhteessa kuntaan.

Osakeyhtiölain mukaan yhtiön hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Tytäryhteisöjen on toimitettava vuosittain kunnan talousjohtajalle taloussuunnitelma, johon sisältyy tulos, rahoitus- ja investointisuunnitelmat. Taloussuunnitelman on oltava vähintään kolmevuotinen ja siitä on käytävä ilmi tytäryhteisöille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

Tytäryhteisöjen investointisuunnitelma tehdään lähtökohtaisesti viidelle vuodelle. Investointien suunnittelun lähtökohtana ovat kuntastrategia, omistajapolitiikka, yhtiön liiketoiminta, kunnan ja yhteisön palvelutuotanto- ja kehittämistavoitteet, investointien lisäarvo sekä arviot toimintaympäristön muutoksista. Investointien suunnittelussa tulee huomioida myös verosäännökset. Merkittävien investointien kohdalla tehdään kuntakonsernin näkökulmasta koordinoitu vaikutusten ja riskien arviointi sekä kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen päätöksentekoaan selvitettävä konsernijohtoon kannanotto asiaan.

Yhteisön toiminta- tai organisaatorakenteita muutettaessa tulee ottaa huomioon tuloveroa, varainsiirtoveroa, arvonlisäveroa ja valtiontukia koskeva sääntely ja niiden vaikutukset yhteisön ja kuntakonsernin taloudelliseen asemaan pitkällä aikavälillä. Lisäksi on huomioita myös valtiontukea koskeva Euroopan unionin ja Suomen kansallinen kilpailuneutraliteetti sääntely.

Tytäryhteisöillä on oltava kalenterivuotta vastaava tilikausi.

## **5 Konsernivalvonta ja raportointi sekä riskienhallinnan järjestäminen**

Konsernivalvonnalla tarkoitetaan konsernijohtoon vastuulla olevaa tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia, konserniohjeen noudattamisen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuuden seuranta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä ja toteuttamisessa tytäryhteisöjen on noudatettava valtuuston hyväksymää kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteita. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on käsiteltävä yhteisön hallituksessa.

Tytäryhteisöissä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen kuuluu tytäryhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuudesta sekä raportoivat konsernijohtolle tavoitteiden toteutumisesta, toiminnan ja talouden kehittymisestä sekä niihin liittyvistä merkittävimmistä riskeistä. Tytäryhteisöjen hallitusten on huolehdittava siitä, että yhteisössä on määritelty ja hyväksytty sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet ja menettelyt osaksi johtamista ja päätöksentekoa ja että yhteisön toimintaan liittyvät riskit on tunnistettu ja arvioitu ja niitä seurataan säännöllisesti.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat kiinteä osa johtamista ja tavanomaisten suunnittelu-, päätöksentekojen ja toiminta-prosessien hallintaa. Tarkoituksena ja tavoitteena on lisätä päämäärien ja tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä varmistamalla siitä, että:

1. toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
2. päätösten perusteena oleva tieto on oikeaa, riittävää ja luotettavaa,
3. lakeja, viranomaisohjeita, sääntöjä, toimielinten päätöksiä ja johdon ohjeita noudatetaan ja
4. omaisuus ja voimavarat turvataan.

Konsernijohtolla on toimivalta järjestää tarvittavat neuvottelut konsernivalvonnan, raportoinnin ja riskienhallinnan järjestämiseksi tytäryhteisöjen kanssa. Talousjohtaja antaa yksityiskohtaisempia ohjeita valvontaan ja raportointiin liittyen sekä konsernitilinpäätöstä varten annettavien tietojen sisällöstä, muodosta ja aikatauluista tytäryhteisöille ja osakkuusyhteisöille.

### **5.1 Toiminnan ja talouden raportointi**

Tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden raportointi annetaan kunnanhallitukselle kunnanhallituksen hyväksymän talouden vuosikellon mukaisesti. Tytäryhteisöjen on toimitettava osavuosisikatsausjaksolta samoin kuin tilinpäätöksenkin yhteydessä koko tilivuodelta vähintään seuraavat tiedot:

- valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen
- arvio talousarvion toteutumisesta ja mahdolliset poikkeamat suunnitelmiin



- selvitys vuositavoitteiden toteuttamisesta ja toteutusvaiheesta
- lähiajan merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset tapahtumat

Vuosiraportointi tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä. Tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittava kirjanpitolain ja osakeyhtiölain 8 luvun säännösten mukaisesti. Merkittävät poikkeamat hyväksytystä suunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitusasemasta on raportoitava aina välittömästi konsernijohtolle. Tytäryhteisön on annettava konsernijohtoon pyynnöstä muitakin selvityksiä toiminnastaan ja taloudestaan.

Tytäryhteisöjen on säännöllisesti arvioitava toimintaympäristön muutoksia, tunnistettava toiminnan ja talouden tavoitteita uhkaavia riskejä sekä mahdollisuuksia sekä arvioitava riskien ja mahdollisuuksien toteutumisen todennäköisyyttä. Tytäryhteisön hallituksen on annettava toimintakertomuksessaan arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

## **5.2 Tarkastuslautakunta ja hallinnon ja talouden tarkastus**

Tarkastuslautakunnalla on oikeus pyytää ja saada tytäryhteisöiltä tietoja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten. Tarkastuslautakunta voi kutsua tytäryhteisön toimielimen jäsenen tai toimitusjohtajan kuultavaksi lautakunnan kokoukseen. Tarkastuslautakunnan jäsen ei saa paljastaa haltuunsa saamaa salassa pidettävää tietoa sivullisille.

Kunnan tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntakonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä huolehtiminen.

Kuntalain 122 § mukaan valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö). Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan valitsema tilintarkastusyhteisö kuntakonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen yhteensovittamiseksi. Kaikkiin kunnan tytäryhteisöihin tulee valita tilintarkastaja, vaikka yhteisöä koskevat säännökset sallisivat myös toiminnantarkastajan valitsemisen.

## **6 Tiedottaminen ja kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaaminen**

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kunnan on tiedotettava kunnan toiminnasta asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Silloin kun kunnan tehtävä on annettu yhteisön hoidettavaksi, kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön toiminnasta. Tiedottamisvelvollisuus koskee koko kuntakonsernin toimintaa. Tytäryhteisön hallituksen ja toimitusjohtajan sekä konsernijohtoon on huolehdittava, että yhteisön tiedottaminen on riittävää ja että se täyttää kuntalain vaatimukset.

Yhteisön on oma-aloitteisesti tiedotettava toiminnastaan ja taloudestaan. Yhteisön on informoitava kuntaa ennen merkittävän asian julkiseksituloa. Yhteisön tiedottamisen on tuettava kuntakonsernin viestinnän tavoitteita ja yhteistä graafista ohjeistoa ja brändikirjaa.

Yhteisöjä koskevasta tiedotuksesta vastaavat yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja sekä tarvittaessa konsernijohto ja konsernihallinto. Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita ja toimintapolitiikkaa. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevista asioista on otettava

huomioon kunnan yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapito-säännökset. Tiedotus voidaan hoitaa tapauskohtaisesti yhteistyössä kunnan ja yhteisöjen kesken.

Kunnan luottamushenkilöllä on oikeus saada kunnan viranomaiselta sen hallussa olevia tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, joita luottamushenkilö pitää toimessaan tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan eivät ole vielä julkisia ja jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Tietopyyntö esitetään kirjallisesti konsernijohtolle. Luottamushenkilö ei saa luovuttaa tietojensaantioikeuden nojalla saamia tietoja eteenpäin, koska tiedot on tarkoitettu vain hänelle henkilökohtaisesti luottamustehtävän hoitamista varten. Asiakirjoihin tulee merkitä, mikäli ne ovat salassa pidettäviä.

## **7 Tytäryhteisön velvollisuus hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa**

Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä konsernijohtoon kannanotto asiaan silloin, kun päätettävä asia vaikuttaa merkittävästi yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen.

Lopullinen päätösvalta ja vastuu ovat kannanottoa edellyttävässä asiassa aina yhteisön omalla päätöksentekoelimellä, vaikka konsernijohtoon kannanotto päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä. Mikäli yhteisön toimitilin tekee konsernijohtoon mukaan kannanottoa edellyttävässä asiassa päätöksen vastoin konsernijohtoon näkemystä, konsernijohtolla on mahdollisuus erikseen harkita siihen liittyvät mahdolliset jatkotoimenpiteet.

Yhteisön on hankittava konsernijohtoon kannanotto seuraaviin toimenpiteisiin:

1. tytäryhteisön perustaminen
2. yhteisön toiminnan muuttaminen siten, että yhteisö voi menettää sidosyksikköasemansa suhteessa kuntaan
3. yhtiöjärjestyksen muuttaminen
4. osakeanti tai muu pääomarakenteen muuttaminen
5. toimintaan nähden merkittävät investoinnit, kiinteistö- tai yrityskaupat
6. osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei erityisesti annettu yhtiön tehtäväksi
7. toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
8. merkittävä lainanotto ja -anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiötä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen
9. taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset
10. merkittävät henkilöstöpoliittiset ratkaisut
11. yhtiökokoukselle tehtävä voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
12. hakeutuminen konkurssiin tai selvitystilaan
13. toimitusjohtajan valinta ja palkkaus ja sen muutokset sekä toimitusjohtajalle maksettavat muut taloudelliset etuudet
14. muu yhteisön tulokseen, pääoman tuottoon tai riskiin olennaisesti vaikuttava tapahtuma

Kunnanjohtaja antaa konsernijohtoon kannanoton edellä määriteltyihin asioihin. Merkittävissä asioissa kunnanjohtaja vie asian kunnanhallituksen käsiteltäväksi.

Tytäryhteisön toimitusjohtajan velvollisuutena on valvoa, että konsernijohton kannanotto on haettu ja että se kirjataan pöytäkirjaan siinä kokouksessa, kun kannanoton alaisesta asiasta tehdään päätös hallituksen kokouksessa. Controller toimii yhteyshenkilönä konsernijohton ja tytäryhteisön välillä kannanoton hankkimiseen liittyvissä asioissa.

## **8 Konsernin sisäiset palvelut**

Laukaan kuntakonsernissa lähtökohtaisesti hyödynnetään eri tukipalvelujen hankinta- ja volyymiedut sekä ammatti- ja erityisosaaminen konsernin sisäisesti. Konsernipalveluilla tarkoitetaan palveluja, joita kunta tuottaa keskitetysti muille konserniyhteisöille. Konsernipalveluissa on otettava huomioon hankintalainsäädännön asettamat reunaehdot ja rajoitukset. Tytäryhteisöjen on selvitettävä konsernijohton kanssa etukäteen konsernipalveluiden käyttö.

Keskitettyjä toimintoja ovat mm. maksuliikenne ja konsernitilin käyttö, rahoitus, vakuutukset, tilintarkastus, sekä tukipalvelut kuten, postitus, varastotoiminnat, kuljetustoiminnat, ruoka- ja siivouspalvelut, alueiden ja tilojen huolto ja kunnossapitopalvelut, tietojärjestelmät sekä työterveyshuolto.

Päätös keskitettyjen toimintojen käyttämisestä tehdään erikseen kussakin tytäryhteisössä konsernijohton ohjeistuksen mukaisesti. Tytäryhteisöt ovat mukana kunnan keskitetyissä hankintasopimuksissa silloin kuin se on toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteltua.

Kunnan tilapalvelu koordinoi kunnan omistamien tilojen käyttöä. Toimintayksiköt sijoitetaan ensisijaisesti kunnan omistamiin tiloihin.

### **8.1 Maksuliikenne ja rahoitus**

Kuntakonsernissa hyödynnetään konsernitilijärjestelmää ja sisäistä pankkia. Kaikki tytäryhteisöt ovat sisäisen pankin jäseniä. Tytäryhteisöllä on velvollisuus hyvissä ajoin aloittaa neuvottelut kunnan talousjohtajan kanssa rahoitus-, kassavirta-, otto- ja antolainasopimuksia varten. Tytäryhteisöt järjestävät lyhytaikaisen ja pitkäaikaisen rahoituksensa yhteistyössä kunnan kanssa.

### **8.2 Kassavarojen sijoittaminen**

Kunnan tytäryhteisöt eivät harjoita kassavarojen sijoittamista kuntakonsernin sisäisen pankin ulkopuolelle.

### **8.3 Takauksen ja vakuuden antaminen**

Kunnanvaltuuston toimivaltaan kuuluu kuntalain mukaisesti päättää takauksista. Kunta myöntää omavelkaisia takauksia pääsääntöisesti kuntien/valtion kokonaan omistamille tai kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen lainoille ja rahoitusjärjestelyille. Takauksen kohteena olevan toiminnan tulee kuulua kunnan toimialaan. Kunta perii myöntämistään takauksista vuosittaisen hankkeen riskiä kuvaavan takausmaksun, jonka suuruus on vähintään 0,50 % vuoden viimeisen päivän mukaisesta jäljellä olevasta lainan määrästä. Takausmaksun suuruus määritellään takauspäätöksen yhteydessä.

Kunta voi myöntää enintään 80-prosenttisia takauksia kuntakonserniin kuuluville tytäryhteisöjen lainoille ja rahoitusjärjestelyille, mikäli kyse on muusta kuin kunnan toimialaan liittyvästä toiminnasta. Kunta perii myöntämistään enintään 80-prosenttisista takauksista markkinaperusteisen vuosittaisen takausmaksun.

Takauksen myöntäminen harkitaan aina tapauskohtaisesti. Kunta voi tarvittaessa edellyttää myöntämälleen takaukselle vastavakuuden.

#### **8.4 Henkilöstöpolitiikka**

Konsernin tytäryhteisöjen on noudatettava toiminnassaan soveltuvin osin kunnan henkilöstöpolitiikan ja henkilöstöstrategian periaatteita. Etenkin harkinnanvaraisten työsuhteen etujen myöntämisessä tytäryhteisöjen on noudatettava kunnan käytäntöä.

Henkilöstön hankinnassa on yhteisöjen otettava huomioon konsernin sisäiset henkilöstön siirtotarpeet.

Tytäryhteisöt liittyvät jäseneksi kunnan työnantajayhteisöön, ellei toiminnan laatu ja tytäryhteisön etu muuta edellytä.

Tytäryhteisöt järjestävät eläkevakuutuksensa Kuntien eläkevakuutuksessa silloin, kun se on kunnan edun mukaista eikä tytäryhteisön etu muuta edellytä.

#### **9 Kunnan tytäryhteisöjen hallitusten nimittäminen ja kokoonpano**

Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on kuntalain 47 §:n mukaan otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus sekä strateginen merkittävyys. Hallituksen jäseneksi tulee nimetä ja valita tasa-arvolain mukaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tytäryhteisöjen hallituksiin nimetään kuntakonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kuntakonsernin kokonaisedun ja yhtiön toiminnan luonteen kannalta perusteltua. Valittavan henkilön on annettava suostumuksensa tehtävään.

Tytäryhteisöjen hallituksen työskentelevät ja tekevät päätöksensä hallituksen kokouksissa kollektiivisena elimenä. Hallituksella tulee kollektiivina olla yhteisön toimialan tuntemuksen lisäksi riittävä liiketoiminnan ja talouden osaaminen sekä kyky ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tytäryhteisöjen hallituksen edustajia valittaessa otetaan huomioon kunta- ja hallintolain esteellisyyttä koskevat säännökset. Hallituksen keskeinen tehtävä on valvoa yhteisön toimivan johdon toimintaa. Valvonnan edistämiseksi hallitusten jäsenten on oltava yhteisöstä riippumattomia.

Hallituksen jäsenten lukumäärän ja hallituksen kokoonpanon on mahdollistettava hallituksen tehtävien tehokas hoitaminen.

#### **10 Kunnan tytäryhteisöjen hyvä hallinto- ja johtamistapa**

Hyvän hallinto ja johtamistavan tarkoituksena on yhtenäistää konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen johtamis- ja hallintokäytäntöjä ja siten varmistaa, että tytäryhteisöissä toteutuvat terveet liikeperiaatteet, riittävä avoimuus, tulostietojen oikeellisuus, asianmukainen sisäinen valvonta ja riskien hallinta.

Hyvää hallinto ja johtamistapaa toteutetaan tytäryhteisöissä laatimalla kuntaliiton suositukseen perustuva hallituksen työjärjestys sekä muut tarvittavat asiakirjat, joissa selkeytetään hallituksen puheenjohtajan, hallituksen ja toimitusjohtajan vastuunjako ja roolit yhtiön johdossa. Ohjeistuksessa määritellään käytänteen hallituksen työskentelytavoista ja päätöksenteosta. Hallituksen työjärjestyksen ja muut tarvittavat asiakirjat hyväksyvät tytäryhteisön hallitus.

Uusi hallituksen jäsen tulee erikseen perehdyttää yhteisön toimintaan ja hallituksen on arvioitava vuosittain toimintaansa ja työskentelytapojaan hallitustyöskentelyn kehittämiseksi. Yhteisön hallituksen puheenjohtaja ja jäsenet kouluttautuvat ja sitoutuvat jatkuvasti kehittämään hallitustyöskentelyn edellyttämää osaamistaan.

Tytäryhteisön on noudatettava hyvää liiketapaa kestityksen ja muun vieraanvaraisuuden tarjoamisen ja vastaanottamisen suhteen. Tytäryhteisöt eivät anna taloudellisesta tukea poliittiseen toimintaan.

Ohjeistuksien laadinnassa, hallitustyöskentelyn arvioinnissa ja osaamisen kehittämisessä hallituksen ja toimitusjohtajan tukena toimii controller.

## **11 Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjajulkisuus**

Tytäryhteisön hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, kunnan viranhaltija tai muu kunnan edustaja ei saa paljastaa ulkopuoliselle tytäryhteisön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa. Tytäryhteisössä saatua tietoa liikesalaisuudesta ei saa oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua ja toista vahingoittaakseen.

Hallituksen jäsen, toimitusjohtajan ja konsernijohtajan edustajan on lisäksi säilytettävä saamiaan asiakirjoja ja muuta tietoa huolellisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon. Myös asiakirjoja tuhottaessa edellä mainittujen henkilöiden on toimittava niin, ettei ulkopuolisella ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon.